

ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ :	
ΣΕΙΡΑ:	
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:	
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ:	

Διδαγμένο κείμενο- Πλάτωνα Πρωταγόρας

Ενότητα 1η (318^E-320 C), Ενότητα 5^η(323A-E) και Ενότητα 6^η (324 A-C).

Παρατηρήσεις :

A. Να μεταφραστεί το απόσπασμα: <<ὅτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα...ἵνα μή τοιοῦτοι ᾦσιν, ἀλλὰ ἐλεοῦσιν.>> και << Ἐνθα δὴ πᾶς παντί θυμοῦται...παρασκευαστόν εἶναι ἀρετήν.>>

(Μονάδες 10)

B1. Διατυπώστε τους λόγους για τους οποίους ο Σωκράτης ισχυρίζεται πως η αρετή δεν μπορεί να μεταδοθεί. Από πού πηγάζουν οι θέσεις του αυτές και πόσο ισχυρές είναι; (ενότητα 1^η)

(Μονάδες 10)

B2. Αναφερθείτε στην άποψη του Πρωταγόρα για τα προτερήματα και τα ελαττώματα των ανθρώπων καθώς και στη στάση που τηρούν οι άνθρωποι απέναντι σ'αυτά και στη συνέχεια δώσετε την επιχειρηματολογία του σοφιστή με την οποία προσπαθεί να αποδείξει ότι η αρετή διδάσκεται και αξιολογήστε την.(ενότητα 5^η)

(Μονάδες 10)

B3. Σημασιολογικά πώς αποδίδει την τιμωρία ο Πρωταγόρας στην 6^η ενότητα και πώς πιστεύετε ότι πρέπει να εφαρμόζονται σε μια κοινωνία ο νόμος και οι ποινές;

(Μονάδες 10)

B4α. Για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις του αρχαίου κειμένου (6^η ενότητα) να βρείτε δύο ομόρριζες στη νέα ελληνική: **μετέχειν, φῆ, προσιόντες, εἰδῶσιν.**

(Μονάδες 5)

β. Για καθεμιά από τις ακόλουθες λέξεις του αρχαίου κειμένου (6^η ενότητα) να βρείτε μια συνώνυμη και μια αντώνυμη λέξη στην αρχαία ελληνική: *έννοῆσαι, δύναται,πραχθέν, μέλλοντος.*

(Μονάδες 5)

B5. Πώς χρησιμοποίησε ο Σωκράτης την ειρωνεία; Σε τι διαφέρει η αμφισβήτηση του Σωκράτη από αυτή των σοφιστών;

(Μονάδες 10)

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καταθείς τά ὄπλα εἰς τό μέσον καί συγκαλέσας πάντας τοὺς Περσῶν στρατιώτας ἔλεξε τοιάδε. Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καί ἔφυτε ἐν τῇ αὐτῇ ἡμῖν καί ἐτρέφητε, καί τά σώματα τε οὐδέν ἡμῶν χείρονα ἔχετε, ψυχάς τε οὐδέν κακίονας ὑμῖν προσήκει ἡμῶν ἔχειν. Τοιοῦτοι δ' ὄντες ἐν μέν τῇ πατρίδι οὐ μετείχετε τῶν ἴσων ἡμῖν, οὐχ ὑφ' ὑμῶν ἀπελαθέντες ἀλλ' ὑπό τοῦ τά ἐπιτήδεια ἀνάγκην ὑμῖν εἶναι πορίζεσθαι. Νῦν δε ὅπως μέν ταῦτα ἔξετε ἐμοί μελήσει σύν τοῖς θεοῖς ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλεσθε, λαβόντας ὄπλα οἷαπερ ἡμεῖς ἔχομεν εἰς τόν αὐτόν ἡμῖν κίνδυνον ἐμβαίνειν, καί ἂν τι ἐκ τούτων καλόν κάγαθόν γίγνηται, τῶν ὁμοίων ἡμῖν ἀξιοῦσθαι.

(Ξενοφών, Κύρου Παιδεία 2, 1, 14-15)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ1. Να μεταφράσετε το κείμενο που σας δίνεται.

(Μονάδες 20)

Γ2α. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου να γράψετε τον τύπο που σας ζητείται:

ὑμεῖς: τη γενική και δοτική πτώση του άλλου αριθμού, στο α' πρόσωπο.

στρατιώτας: την κλητική του ενικού και την αιτιατική του πληθυντικού.

ἄνδρες: τη δοτική και αιτιατική ενικού και πληθυντικού.

χείρονα: αντικατάσταση του επιθέτου στους άλλους βαθμούς σε όλους τους τύπους.

καλόν: την αιτιατική ενικού και πληθυντικού, του αρσενικού, στον συγκριτικό βαθμό του επιθέτου.

(Μονάδες 5)

Γ2β. Γράψτε τους ρηματικούς τύπους που σας ζητούνται:

καταθείς: β' ενικό πρόσωπο οριστικής και ευκτικής, στον ίδιο χρόνο και φωνή.

συγκαλέσας: β' πληθυντικό πρόσωπο οριστικής στον ίδιο χρόνο στις άλλες φωνές.

έξετε: β' και γ' ενικό πρόσωπο ευκτικής και προστακτικής αορίστου β' ενεργητικής φωνής.

γίγνηται: τον ίδιο τύπο στον αόριστο

άξιοῦσθαι: γ' ενικό πρόσωπο, οριστικής και ευκτικής ενεστώτα, ενεργητικής και μέσης φωνής

(Μονάδες 5)

Γ3α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους παρακάτω όρους: **τά ὄπλα, ἔχειν, ἡμῶν (το πρώτο), ἐμοί, ἐκ τούτων.**

(Μονάδες 5)

Γ3β. ἂν τι ἐκ τούτων καλόν κάγαθόν γίγνηται: Να αναγνωριστεί το είδος του υποθετικού λόγου και να μετατραπεί σε απλή σκέψη του λέγοντος.

(Μονάδες 5)

Απαντήσεις στις ερμηνευτικές – λεξιλογικές παρατηρήσεις και στην ερώτηση εισαγωγής.

B1. Ο Σωκράτης προβάλλει δύο λόγους, οι οποίοι αποδεικνύουν ότι η αρετή δε διδάσκεται. Ο πρώτος λόγος αναφέρεται σε ζητήματα τεχνικής φύσεως, τα οποία συζητούνται στις συνελεύσεις στην αγορά και μιλούν μόνο οι ειδικοί, για θέματα όμως πολιτικής φύσεως μιλούν όλοι οι πολίτες. Αυτό, μάλιστα, φανερώνει ότι τα τεχνικά θέματα κάποιοι τα γνωρίζουν καλά και μπορούν να τα εφαρμόσουν μόνο εκείνοι, για τα πολιτικά όμως δεν υπάρχει συγκεκριμένος γνώστης, ούτε ειδικοί, αλλά

όλοι μπορούν να έχουν άποψη, επειδή ακριβώς τα θέματα αυτά διδάσκονται.

Στο δεύτερο λόγο μας τονίζει ότι οι πιο σοφοί και άριστοι άντρες δεν μπόρεσαν να διδάξουν την πολιτική αρετή τα παιδιά τους. Εφόσον ο ίδιος ο Περικλής δεν μπόρεσε να μεταδώσει στους γιούς του την πολιτική αρετή, τότε είναι βέβαιο ότι αυτή δεν είναι αντικείμενο διδασκαλίας.

Τα επιχειρήματα του Σωκράτη θα λέγαμε ότι κρύβουν μεγάλη δόση αλήθειας και ταρακουνούν τις θέσεις του Πρωταγόρα. Βέβαια, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε και τις αδυναμίες τους.

Ξεκινάει με ένα δεδομένο, το οποίο δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως βάση για κάθε σκέψη. Λέει λοιπόν ότι οι Αθηναίοι είναι σοφοί, όπως όλοι παραδέχονται, και με βάση αυτό το δεδομένο διατυπώνει τις απόψεις του εξετάζοντας τον τρόπο που ενεργούν οι Αθηναίοι. Βέβαια το ότι οι Αθηναίοι έχουν πνευματική καλλιέργεια δεν κατοχυρώνει και την θέση πως ό τι πράττουν είναι άρτιο. Πόσο μάλλον όταν η ίδια η ιστορία έχει αποδείξει ότι τα λάθη τους ήταν αρκετά εν καιρώ πολέμου αλλά και πως εύκολα παρασύρονταν από δημαγωγούς.

Θα μπορούσαμε δε να χαρακτηρίσουμε την άποψη ότι οι Αθηναίοι είναι σοφοί, πολύ αόριστη και γενικόλογη, ίσως και ασαφή. Ο ίδιος πολλές φορές, ιδιαίτερα στην απολογία του, δεν έδωσε τους καλύτερους χαρακτηρισμούς για τους Αθηναίους πολίτες, θεωρώντας τους αφελείς και άφρονες.

Εκείνο βέβαια που είναι παράτολμο περισσότερο από το προηγούμενο είναι ότι οι Αθηναίοι πολίτες μιλούν για θέματα πολιτικά χωρίς να τα έχουν διδαχθεί. Μα εμείς γνωρίζουμε πως ο νεαρός Αθηναίος, από την παιδική του ηλικία μεγαλώνει σε μια άκρως πολιτικοποιημένη κοινωνία, παρευρίσκεται σε πολιτικές συζητήσεις και ακούει ρήτορες ειδικευμένους σε πολιτικούς λόγους, δηλαδή συνεχώς εκπαιδεύεται σε θέματα πολιτικά αλλά κυρίως στην αρετή.

Έπειτα φέρει ως παράδειγμα παιδιά σπουδαίων πολιτικών, τα οποία ήταν αδύνατον να εκπαιδευτούν και να τους μεταδοθεί η πολιτική αρετή. Όμως και εδώ είναι δυνατόν να εντοπίσουμε αδύνατα σημεία. Το ότι ο Περικλής δεν μπόρεσε να διδάξει τα παιδιά του δε σημαίνει ότι η πολιτική αρετή δε διδάσκεται. Ενδέχεται τα συγκεκριμένα παιδιά να ήταν

ανεπίδεκτα μαθήσεως ή ο Περικλής αν και λαμπρός πολιτικός, να μην μπορούσε να τους μεταδώσει επαρκώς την πολιτική αρετή.

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τη σύγχρονη πραγματικότητα, διαπιστώνουμε ότι τα επιχειρήματα του Σωκράτη θα μπορούσαν να θεωρηθούν περιγραφικά και εμπειρικά. Δίνονται με παραδείγματα και όχι με την αλληλουχία διεισδυτικών σκέψεων. Μάλλον ανήκουν στην κατηγορία των εικότων, δηλαδή των πιθανολογικών. Σήμερα, η δημοκρατία δεν είναι άμεση, όμως βλέπουμε ότι δε διαφέρει σημαντικά η πολιτική από τις άλλες τέχνες-επιστήμες. Μάλιστα στα πανεπιστήμια των δυτικών χωρών η πολιτική τέχνη διδάσκεται σε ειδικά τμήματα πολιτικής επιστήμης, όπως ακριβώς διδάσκονται και οι άλλες επιστήμες και τέχνες.

B2. Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα τα προτερήματα και τα ελαττώματα των ανθρώπων διακρίνονται σε φυσικά <<φύσει ή τύχη ή από τοῦ αὐτομάτου>>, όπως είναι το παράστημα, η ασχήμια ή η ομορφιά, η υγεία ή η αρρώστια, καθώς και στα επίκτητα ή διδακτά <<ἐξ ἐπιμελείας και ἀσκήσεως ή διδαχῆς>>, όπως είναι η δικαιοσύνη, η αδικία, η ασέβεια και πᾶν τό ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς.

Στα φυσικά ελαττώματα ή προτερήματα ο άνθρωπος δεν μπορεί να παρέμβει διορθωτικά και να τα βελτιώσει. Τα επίκτητα όμως είναι αποτέλεσμα φροντίδας, άσκησης, διδασκαλίας και αγωγής ή αδιαφορίας και ολιγωρίας.

Στα φυσικά ελαττώματα, λοιπόν, οι άνθρωποι δείχνουν συμπόνια, ανεκτικότητα και κατανόηση. Αισθάνονται δηλαδή ότι δεν μπορούν να κατηγορήσουν, να συμβουλέψουν, να λοιδορήσουν ή ακόμα και να τιμωρήσουν κάποιον για την φυσική του μειονεξία. Αντίθετα, θυμώνουν με εκείνους που δε φρόντισαν να αποποιηθούν ή να αναπληρώσουν τα επίκτητα ελαττώματά τους με προτερήματα, έτσι τους διδάσκουν και τους οδηγούν στον ίσιο δρόμο.

Οι απόψεις αυτές του Πρωταγόρα απηχούν απόψεις της κοινωνίας μας σήμερα. Σχεδόν πάντα οι άνθρωποι αναγνωρίζουν ότι δεν μπορούν να ενοχοποιούν κάποιον για τα φυσικά του ελαττώματα. Μάλιστα στις σύγχρονες κοινωνίες η παρέμβαση της πολιτείας είναι δραστική,

προσπαθώντας να στηρίξει αυτά τα άτομα και μάλιστα είναι αυστηρή απέναντι σε κείνους που συμπεριφέρονται άδικα και με ασέβεια.

Με ό,τι έχει να κάνει με την επιχειρηματολογία του Πρωταγόρα προκειμένου να αποδείξει το διδακτό χαρακτήρα της πολιτικής αρετής μπορούμε να παρακολουθήσουμε τα εξής: α) όσα μειονεκτήματα οφείλονται στην τύχη και στην φύση δεν επιδέχονται διόρθωση. Έτσι εάν κάποιος καυχιέται ότι είναι καλός αυλητής, ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι, οι υπόλοιποι οργίζονται μαζί του και τον νουθετούν σαν να είναι τρελός. Αυτό σημαίνει πως όλοι ανεξαιρέτως μετέχουν στη δικαιοσύνη. Όσα εξάλλου είναι έμφυτα μπορούν να διορθωθούν. Αυτό σημαίνει ότι επιδέχονται διδασκαλίας. β) Οι Αθηναίοι επίσης, δέχονται συμβουλή από οποιονδήποτε για θέματα πολιτικής αρετής. Αυτό αποδεικνύει πως πιστεύουν ότι οι συμπολίτες τους είναι ειδικοί σε τέτοιου είδους θέματα, γεγονός που πιστοποιεί τη συμμετοχή τους στην πολιτική αρετή.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιχειρηματολογία του Πρωταγόρα δεν είναι πειστική. Το πρώτο επιχείρημα δεν είναι ισχυρό αφού χρήζει αποδείξεως. Το ίδιο συμβαίνει και με το δεύτερο. Αυτοί οι αποδεικτικοί τρόποι αποτελούν ένα είδος <<σοφίσματος λήψεως του ζητουμένου>>. Οι δύο φράσεις του κειμένου << ὡ ἂν παραγίγνεται >> και << ἐάν τις ταῦτα μή ἔχη >> έρχονται σε αντίφαση με την καθολικότητα της πολιτικής αρετής, αφού υποδηλώνουν ότι υπάρχουν άνθρωποι που δε μετέχουν σ' αυτή. Το ίδιο υποδηλώνει και η θέση του ότι υπάρχουν άνθρωποι που δεν έχουν την πολιτική αρετή, αλλά την αποκτούν με τη διδασκαλία. Επίσης η άποψη του Πρωταγόρα στο μύθο ότι η πολιτική αρετή είναι έμφυτη αναιρείται στη συγκεκριμένη ενότητα, όταν λέει ότι αυτή δεν είναι φυσικό δώρο αλλά προϊόν διδαχής, επιμέλειας και άσκησης. Συνεπώς πρέπει να αντιληφθούμε ότι αυτά τα επιχειρήματα – ασχέτως αν είναι αληθή ή εύηχα - δεν αποδεικνύουν ότι η πολιτική αρετή είναι έμφυτη. Αποδεικνύουν απλώς ότι τα στοιχεία αυτά πρέπει να είναι συνυφασμένα με την ανθρώπινη ιδιότητα.

B3. Ο Πρωταγόρας στην ενότητα αυτή παρουσιάζει μια πρωτοποριακή θέση ως προς την έννοια και το σκοπό της τιμωρίας. Σύμφωνα με τα λεγόμενα του, η τιμωρία δεν έχει σκοπό της την εκδίκηση και φυσικά δεν

επιβάλλεται επειδή στρεφόμεστε στο παρελθόν. Αντίθετα, αποβλέπει στο μέλλον και στόχος της είναι να σωφρονίσει εκείνον που διαπράττει την αδικία και φυσικά να μη την επαναλάβει. Έπειτα να παραδειγματίσει όλους όσους θα δουν την ποινή που επιβλήθηκε στον άδικο και εκείνοι να αποφύγουν παρόμοια πράξη. Βλέπει, λοιπόν, ο σοφιστής στην τιμωρία ένα παιδευτικό ρόλο και όχι μια απλή πράξη αντεκδίκησης και προσωπικής ικανοποίησης όσων αδικήθηκαν.

Ο Πρωταγόρας εδώ δίνει μια άκρως ανθρωπιστική και παιδαγωγική προσέγγιση με ό τι έχει να κάνει με την τιμωρία. Διατυπώνει απόψεις, οι οποίες θα ληφθούν υπόψη δύο χιλιάδες χρόνια αργότερα, στην εποχή του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού. Είναι λοιπόν πρωτοπόρος και καινοτόμος, διαπνεόμενος από πνεύμα ανθρωπισμού που βλέπει την ποινή ως μέσο παιδείας.

Βέβαια δε θα λέγαμε ότι όντως όλα αυτά ίσχυαν στην εποχή του. Είναι αλήθεια ότι τότε και κάποιες φορές ακόμα και σήμερα οι άνθρωποι επιζητούν την τιμωρία με σκοπό να εκδικηθούν. μάλιστα εκείνα τα χρόνια η ηθική ικανοποίηση του παθόντα αποτελούσε σεβαστό κριτήριο για την επιβολή κάποιας ποινής.

Εμείς όμως πρέπει να θεωρήσουμε ότι οι επιβολή των νόμων πρέπει να έχει τους εξής στόχους: καταρχήν όλοι οι πολίτες να είναι ίσοι απέναντι στους νόμους και να μην υπάρχουν εξαιρέσεις και προνόμια για μερικούς. Όπως έλεγε και ο Θουκυδίδης <<καλύτερη πολιτεία δεν είναι αυτή με τους καλύτερους νόμους, αλλά αυτή στην οποία τηρούνται οι νόμοι.>>

Στη συνέχεια ο νόμος δεν είναι πρόπον να εφαρμόζεται ως μέσο εκφοβισμού αλλά με πνεύμα παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες και ιδιαίτερα τους αδύναμους.

Η επιβολή των ποινών να αποσκοπεί, βεβαίως, στο σωφρονισμό του δράστη και όχι στην <<πτώση>> του. Σκοπός της να είναι η επαναφορά του αδικούντος στον ίδιο δρόμο και φυσικά ο παραδειγματισμός των υπολοίπων.

Η ποινή δε θα πρέπει να επιβάλλεται με σκληρότητα και πνεύμα χαιρεκακίας. Αντίθετα να φαίνεται ότι μεριμνά για εκείνον που διέπραξε το αδίκημα και ότι τον αντιμετωπίζει ως άτομο που χρήζει βοήθειας, χωρίς προκαταλήψεις.

B4α. σχετικός/ανακωχή, αφασία/φωνή, ιταμός/ανεξίτηλο/, ιδέα/είδωλο.
β. σκοποῦμαι/λανθάνω, δυναμῶ/ἀσθενῶ, δρῶ/ἀπρακτῶ, βραδύνω/θέω.

B5. Σελίδα 30 σχολικού βιβλίου: << ο Σωκράτης δεν ήταν άθεος..... που δεν εξαρτάται από τον άνθρωπο>>.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

Γ1. Έτσι, λοιπόν, ο Κύρος, αφού κατέθεσε τα όπλα στο μέσο και συγκάλεσε όλους τους στρατιώτες των Περσών, τους είπε πάνω κάτω τα εξής:<< Άνδρες Πέρσες, εσείς και γεννηθήκατε και ανατραφήκατε στην ίδια με μας χώρα και τα σώματά σας δεν υστερούν σε τίποτα από τα δικά μας, αλλά αρμόζει σε σας να έχετε και ψυχές που να μην υστερούν σε τίποτα από τις δικές μας. Κι ενώ είστε τέτοιοι, στην πατρίδα δεν απολαμβάνετε τα ίδια με μας, όχι επειδή αποκλειστήκατε από εμάς, αλλά από την ανάγκη σας να εξασφαλίζετε τα αναγκαία για τη ζωή. Τώρα όμως εγώ θα φροντίσω, με την βοήθεια των θεών, για να έχετε αυτά . Και είναι δυνατό σε σας, αν θέλετε, αφού πάρετε όπλα σαν αυτά που έχουμε εμείς, να μπείτε στον ίδιο κίνδυνο με μας, και αν με αυτά αποκτήσουμε κάτι καλό, να κριθείτε άξιοι για τα ίδια με μας.>>

Γ2α.- ἐμοῦ,μου / ἐμοί, μοι
-στρατιῶτα/ στρατιώτας
-ἀνδρί, ἄνδρα / ἀνδράσι, ἄνδρας
-κακά/κάκιστα, χείριστα
-καλλίονα,καλλίω / καλλίονας, καλλίους

Γ2β.- κατέθηκας/καταθείης
-συνεκαλέσασθε/συνεκλήθητε
-σχοίης, σχοίη / σχές, σχέτω
-γένηται
-ἀξιοῖ/ ἀξιοῖ-ἀξιοίη, ἀξιοῦται ἀξιοῖτο

Γ3α. -αντικείμενο της μετοχής καταθείς.

-τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος προσήκει.

-γενική συγκριτική από το χείρονα.

-δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου στο απρόσωπο ρήμα μελήσει.

-εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο γίγνηται.

Γ3β. -υπόθεση: ἄν γίγνηται (ἄν +υποτακτική)

απόδοση: ἔξεστιν ὑμῖν ἀξιούσθαι (απρόσωπο ρήμα +τελικό απαρέμφατο (μελλοντική έκφραση). Εκφράζει το προσδοκώμενο

Μετατροπή σε υποθετικό λόγο που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος:

-υπόθεση: εἰ γίγνοιτο (εἰ +ευκτική)

απόδοση: ἄν ἐξείη ὑμῖν ἀξιούσθαι(δυνητική ευκτική)

Από τον Κλασικό Τομέα του Φιλολογικού Τμήματος των Φροντιστηρίων Πουκαμισάς Ηρακλείου συνεργάστηκαν: Ε.Αποστολάκη, Ε.Μαζοκοπάκη, Μ.Παγωμένου, Μ.Σφακιανάκη

